

LA TERRA D'ARTANA
ASSENTAMENTS ANDALUSINS
AL LLEVANT DE MALLORCA

Mercè Argemí Relat

SUMARI

PRESENTACIÓ I AGRAÏMENTS, 9

ABANS DE COMENÇAR, 13

CAPÍTOL 1. UNA INFORMACIÓ PRÈVIA NECESSÀRIA: LES FONTS ESCRITES I LA TOPONÍMIA EN LA RECONSTRUCCIÓ DELS ASSENTAMENTS ANDALUSINS DE *YARTĀN*, 17

Els llibres del repartiment de *Mayūrqa*, 19

La documentació notarial, 21

CAPÍTOL 2. EL *ĜUZ'* DE *YARTĀN*: *ARTANA* O LA TERRA DELS *IRATEN*, 25

Els *Ait Iraten*, 27

La *Terra d'Artana*: un *ĝuz'*, 29

L'*Almudaina de Artano*, 31

L'*Almudaina d'Artà* a la documentació, 33

Altres assentaments dels *Iraten* a *Šarq al-Andalus* i a *Mayūrqa*, 36

La identificació dels assentaments andalusins del *ĝuz'* de *Yartān* a la documentació, 38

Els espais agraris, 40

CAPÍTOL 3. EL REPARTIMENT DEL *ĜUZ'* DE *YARTĀN*, 43

El Monestir de Bellpuig, 46

L'orde de Sant Jordi d'Alfama, 50

Els homes de Marsella, 51

L'interès dels senyors feudals pels molins, 53

CAPÍTOL 4. ALQUERIES I MOLINS ALS TORRENTS DES MOLINET I DE SA FARINERA, 61

Descripció de l'estat actual, 63

L'estudi documental, 76

Reconstrucció del sistema hidràulic original i identificació dels assentaments andalusins associats: les alqueries *Benicarmia*, *Beniamira*, *Dahamar*, *Almudaina* i *Almahada*, 87

CAPÍTOL 5. ALQUERIES I MOLINS AL TORRENT DES MOLINS DE SON SERVERA, 113

Descripció de l'estat actual, 115

L'estudi de la documentació, 123

Reconstrucció dels assentaments andalusins: les alqueries *Albeineira*, *Daiat Benaaginar*, *Benuquinena axarquia* i *Benilhadet*, 138

CAPÍTOL 6. ALQUERIES I MOLINS AL TORRENT DE NA MAIANS, 151

Descripció de l'estat actual, 153

Estudi documental, 162

Reconstrucció dels assentaments andalusins, 177

CAPÍTOL 7. PRINCIPALS TRANSFORMACIONS INTRODUÏDES EN ELS SISTEMES
HIDRÀULICS I MOLINS ANDALUSINS A PARTIR
DE LA CONQUESTA FEUDAL, 195

Consideracions generals sobre els sistemes hidràulics andalusins, 197
L'interès dels senyors feudals pels molins: el cobrament de rendes, 200
Canvis en els cultius, 204
Els molins nous construïts pels colons feudals, 206
Canvis en els molins per augmentar la capacitat de molta, 210
L'ús industrial dels antics molins fariners, 212

CAPÍTOL 8. ALQUERIES AMB UN SISTEMA HIDRÀULIC EXCLUSIU FORA DELS
PRINCIPALS TORRENTS, 219

Zona central del districte: la Vall d'Artà, 222
Zona de muntanya: el Massís d'Artà, 241
Zona sud del districte: conca del Torrent de Xiclati / des Molins (Son Servera), 257
Zona est del districte: Capdepera, 267
Característiques generals dels espais irrigats associats a assentaments andalusins, 273

CAPÍTOL 9. ALQUERIES NO VINCULADES A SISTEMES HIDRÀULICS, 303

Alqueries que apareixen a la documentació feudal, 305
Assentaments dels quals no s'ha pogut identificar el nom d'època andalusina, 322
Alqueries esmentades al *Llibre del repartiment* i que desapareixen de la documentació feudal, 325

CAPÍTOL 10. LES ZONES DE RESIDÈNCIA DELS ASSENTAMENTS ANDALUSINS.
ESTUDI DE LA CERÀMICA, 339

L'estudi de la ceràmica d'època andalusina trobada en prospecció arqueològica, 339
Localització de les zones de residència, 342
Aproximació a l'estudi de les formes ceràmiques i les seves cronologies, 345

PER ACABAR: LA TERRA DELS *IRATEN* I LA CONFIGURACIÓ DE L'ESPAI PAGÈS, 349

ANNEXOS, 359

Annex 1. Llista de les alqueries del *ǧuz'* de *Yartān* segons el *Llibre del repartiment*, 361
Annex 2. Inventari de jaciments d'època andalusina a Artà segons el PPJAIB, 365
Annex 3. Invenatari dels fragments de ceràmica islàmica en prospecció, 368
Annex 4. Dibuix d'alguns dels fragments de ceràmica islàmica d'Artà trobats en prospecció, 373

BIBLIOGRAFIA, 387

Referències bibliogràfiques publicades amb posterioritat a la recerca inicial, 389
Bibliografia del treball de recerca original, 390
Fonts àrabs, 399

Relació de figures, 400

Llegenda dels plànols, 401

Relació de fotografies, 402